

ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Άντρη Ανδρονίκου¹, Σεβαστή Χατζηφωτίου²

Περίληψη

Το άρθρο αυτό επιχειρεί να παρουσιάσει και να αναλύσει την έκταση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών στην Κύπρο, τα δημογραφικά και κοινωνικά στοιχεία των θυμάτων και θυτών, τις πρόνοιες των Περί Βίας στην Οικογένεια νόμων του 2000 και 2004 καθώς και τις έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε αυτό το πεδίο. Η διερεύνηση έγινε μέσα από τη συλλογή στοιχείων από την Κυπριακή Αστυνομία, τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, το Σύνδεσμο για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια καθώς και μέσα από έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια και το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου.

Λέξεις κλειδιά : Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών, Στατιστικά δεδομένα, Νομοθετικό πλαίσιο

1.Ορισμός Ενδοοικογενειακής Βίας

Η άσκηση βίας στο πλαίσιο της οικογένειας αποτελεί ένα συχνό αλλά ταυτόχρονα και πολύπλοκο κοινωνικό πρόβλημα το οποίο τυχάνει μεγάλης προσοχής από πολλούς ερευνητές, εφόσον η καθημερινότητα καταδεικνύει πως η ενδοοικογενειακή βία λαμβάνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις (World Health Organization, 2002).

-
1. Κοινωνική λειτουργός, Διδακτορική ερευνήτρια στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και υπότροφος από το « Ηράκλειπος II: Ενίσχυση Ανθρώπινου Ερευνητικού Δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής Έρευνας», Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό, Πανεπιστήμιο Frederick, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.
 2. Επίκουρη Καθηγήτρια , Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης

Αξίζει να σημειωθεί, πως δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος και γενικά αποδεκτός ορισμός για τη βία· αντιθέτως επιδέχεται πολλούς ορισμούς και αυτό μπορεί να ερμηνευτεί, εν μέρει, από το γεγονός ότι η βία λαμβάνει πολλές μορφές (Steen and Hunskaar, 2003).

Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό για την καλύτερη κατανόηση του κοινωνικού φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, ν' αναφερθούμε στον ορισμό που δίδεται από τον Κυπριακό Νόμο Περί Βίας στην Οικογένεια (αρ119(1)/2000, άρθρο 3), ο οποίος επισημαίνει ότι Βία στην Οικογένεια είναι: «*Οποιαδήποτε παράνομη πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται άμεσα σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του*».

Διαπιστώνουμε λοιπόν μέσα από τον πιο πάνω ορισμό ότι, προσδίδονται σημαντικές απαντήσεις στα ερωτήματα : τι είναι βία, πού οφείλεται, σε ποιο πλαίσιο συμβαίνει, σε ποιους συμβαίνει, από ποια άτομα και με ποιες μορφές εμφανίζεται.

2. Μορφές Ενδοοικογενειακής Βίας

Η κακοποίηση των γυναικών διακρίνεται σε ποικίλες μορφές με κυρίαρχες την ψυχολογική βία, τη σωματική και τη σεξουαλική. Οι μορφές αυτές τις περισσότερες φορές συνυπάρχουν και αλληλοεπηρεάζονται (National Action Plans on Violence Against Women, 2011).

Η ψυχολογική βία που υφίστανται οι γυναίκες από τους συντρόφους τους περιλαμβάνει πράξεις, παραλείψεις και συμπεριφορές οι οποίες εμπεριέχουν συστηματική απόρριψη, εκφοβισμό, έλεγχο, απομόνωση, εκμετάλλευση, υποτίμηση, αποθάρρυνση και παραμέληση (Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια, 2002).

Η σωματική βία πολλές φορές εκδηλώνεται ως κορύφωση της ψυχολογικής βίας. Η σωματική βία περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμό και κάκωση που δεν οφείλεται σε ατύχημα. Αφορά τις πράξεις που γίνονται με την πρόθεση ή την προσλαμβάνουσα πρόθεση της πρόκλησης σωματικού πόνου ή τραυματισμού σε ένα άλλο πρόσωπο (Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια, 2002).

Η κακοποίηση των γυναικών δεν συμπεριλαμβάνει μόνο την άσκηση ψυχολογικής και σωματικής βίας αλλά και τη σεξουαλική βία η οποία διαπιστώνεται όταν η γυναίκα δεν συναινεί ώστε να γίνει η ερωτική πράξη, ενώ ο σύντροφος της πιέζει προς αυτή την κατεύθυνση υποχρεώνοντας την μέσω της άσκησης βίας ή της απειλής σε ερωτική πράξη ή επαφή, παραβιάζοντας την ελεύθερη βούληση της. Αν τελικά ο σύντροφος της μετά από πίεση προκαλέσει τη σεξουαλική επαφή, τότε οδηγούμαστε στο συζυγικό βιασμό (Barnett et all., 1997).

3. Η Έκταση του Προβλήματος της Ενδοοικογενειακής Βίας κατά των Γυναικών στην Κύπρο

Η βία κατά των γυναικών από τους συζύγους τους στα πλαίσια της οικογένειας, αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ως μείζον κοινωνικό πρόβλημα αν και είναι δύσκολο να υπολογίσουμε ακριβώς τον αριθμό των κακοποιημένων γυναικών.

Συγκεκριμένα στην Κύπρο, τα στατιστικά στοιχεία τα οποία περιγράφουν την έκταση και τις διαφορές παραμέτρους που αφορούν τη βία στην οικογένεια είναι περιορισμένα, δυσεύρετα και διάσπαρτα σε διάφορες πηγές. Η Αστυνομία Κύπρου, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, ο Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΠΑΒΟ) καθώς και έρευνες από άλλους εμπλεκόμενους φορείς, όπως η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια και το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, μόλις στο πρόσφατο παρελθόν προχώρησαν σε συλλογή στοιχείων που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία στην Κύπρο. Παρ' όλα αυτά, δεν υπάρχει μια κοινή τράπεζα δεδομένων ούτε συμβατότητα ή εναρμόνιση των επί μέρους στοιχείων, αφού δεν ακολουθείται μέχρι στιγμής οποιαδήποτε συντονισμένη διαδικασία καταγραφής των περιστατικών βίας ανάμεσα στους διάφορους εμπλεκόμενους φορείς (Λέστα, 2010).

3.1 Στατιστικά Δεδομένα του Συνδέσμου Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Συνδέσμου Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, από το 2000 μέχρι και το 2011 αποτάθηκαν στη Γραμμή 1440 του Συνδέσμου 10.076 άτομα. Σε 8.095 από τις περιπτώσεις αυτές το θύμα ενδοοικογενειακής βίας ήταν η γυναίκα. Στο σύνολο των 10.076 υποθέσεων, οι 8.604 ανέφεραν ότι δέχθηκαν ψυχολογική βία, 5.537 σωματική βία και 334 σεξουαλική βία. Είναι σαφές ότι σε κάθε περιστατικό μπορεί να συνυπάρχουν περισσότερες μορφές βίας.

Για το έτος 2012, η Γραμμή 1440 ανταποκρίθηκε σε 1735 υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας από τις οποίες οι 1315 αφορούσαν γυναίκες θύματα, 259 παιδιά θύματα και 178 άνδρες θύματα. (Ο συνολικός αριθμός των υποθέσεων αντιστοιχεί στον αριθμό των κλήσεων – περιστατικών που χειρίστηκαν οι λειτουργοί της Γραμμής. Ο συνολικός αριθμός των θυμάτων στις τρεις πληθυσμιακές ομάδες παρουσιάζεται ελαφρά αυξημένος διότι σε μια κλήση μπορεί να αναφέρονται περισσότερα από ένα θύματα ενδοοικογενειακής βίας). Όπως προκύπτει μέσα από τις αναφορές, 634 υποθέσεις αφορούσαν ψυχολογική βία, 889 υποθέσεις αφορούσαν ψυχολογική και σωματική βία, 147 υποθέσεις αφορούσαν ψυχολογική, σωματική και σεξουαλική βία ενώ 60 υποθέσεις αφορούσαν παραμέληση παιδιών. Όσον αφορά τα στατιστικά στοιχεία του Χώρου Φιλοξενίας από το 1998 μέχρι και το 2011, καταδεικνύουν ότι, φιλοξενήθηκαν 570 κακοποιημένες γυναίκες και 553 παιδιά κακοποιημένων γυναικών. Για το έτος 2012, φιλοξενήθηκαν 39 γυναίκες και 51 παιδιά. Κατά μέσο όρο θα μπορούσαμε να πούμε ότι φιλοξενούνται 40 γυναίκες το

χρόνο και αντίστοιχα παιδιά, ενώ τους μήνες Νοέμβριο 2011, Δεκέμβριο 2011 και Ιανουάριο 2012 το καταφύγιο παρέμεινε κλειστό λόγω μεταστέγασης (<http://www.domviolence.org.cy>).

3.2 Στατιστικά Δεδομένα της Κυπριακής Αστυνομίας

Ένας άλλος σημαντικός φορέας συλλογής πληροφοριών για την ενδοοικογενειακή βία είναι η Αστυνομία Κύπρου, όπου στα πλαίσια του Τμήματος Ανίχνευσης Εγκλημάτων λειτουργεί το Γραφείο χειρισμού θεμάτων βίας στην οικογένεια και κακοποίησης ανηλίκων. Όπως διαφαίνεται από τα στατιστικά στοιχεία που διατηρεί το συγκεκριμένο Γραφείο το διάστημα 2008-2012 αναφέρθηκαν συνολικά 4,062 περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.

Οι μορφές βίας που καταγγέλλθηκαν αφορούσαν 3157 (77,72%) περιστατικά σωματικής βίας, 777 (19,13%) περιστατικά ψυχολογικής βίας και 128 (3,15%) περιστατικά σεξουαλικής βίας.

Όσον αφορά τους παραπονούμενους που ανέφεραν βία στην οικογένεια, ποσοστό 67.64% ήταν γυναίκες, 18.01% άνδρες, 7,44% κορίτσια κάτω των 18 ετών και 6,91% αγόρια κάτω των 18 ετών. Όσον αφορά το φύλο του θύτη, ποσοστό 78,73% ανέφεραν ότι είναι άνδρας, 20,42% γυναίκα, 0,69% αγόρι κάτω των 18 ετών και 0,17% κορίτσι κάτω των 18 ετών.

Τα περιστατικά βίας τα οποία καταγγέλλθηκαν στην Αστυνομία παρουσιάζουν μια ανησυχητικά αυξητική τάση, πλήττουν κυρίως γυναίκες ηλικίας από 20 - 47 ετών, όλων των κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και επαγγελμάτων, αλλά ως επί το πλείστον μετανάστριες (καταγγέλλουν πιο συχνά σε σχέση με τις Κύπριες) και οι δράστες είναι κυρίως άνδρες (Βέης, 2007).

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι τα στατιστικά στοιχεία του ΣΠΑ-ΒΟ και της Αστυνομίας Κύπρου πιθανώς να περιλαμβάνουν κοινές υποθέσεις διότι μια γυναίκα μπορεί να αποταθεί και στις δυο Υπηρεσίες, επομένως η αναφορά καταγράφεται δυο φορές. Πάντως αναδεικνύεται ότι η βία στην οικογένεια στοχεύει γυναικείο πρόσωπο, παρουσιάζει αυξητική τάση και περιλαμβάνει όλες τις μορφές βίας. Από τα στοιχεία της Αστυνομίας προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών που φθάνουν στα Αστυνομικά Τμήματα για να αναφέρουν την κακοποίηση τους έχουν δεχθεί σωματική βία.

3.3 Στατιστικά Δεδομένα των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας μέσω του Τμήματος Οικογένεια και Παιδί αναφέρουν ότι, από το 1999 έως και το 2010 διαχειρίστηκαν 11.183 περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας: αναλογικά, 931 περιστατικά το χρόνο, 77 περιστατικά το μήνα και κατά μέσο όρο 3 περιπτώσεις την ημέρα.

3.4 Στατιστικά Δεδομένα της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια

Σε παγκύπρια έρευνα της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια η οποία πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Κέντρο Ερευνών και Ανάπτυξης του Intercollege, με θέμα « Βία στην Κυπριακή Οικογένεια» το 1999 και δημοσιεύθηκε το 2000, σε δείγμα 1000 ατόμων από 16 ετών και άνω διαπιστώθηκε ότι, ένα ποσοστό 11% του δείγματος ήταν ή είναι θύμα βίας και 53.1 % των θυμάτων αυτών ήταν γυναίκες. Παράλληλα, η κυριότερη μορφή βίας που είχαν δεχθεί ήταν κατά σειράν η ψυχολογική, η σωματική και η σεξουαλική.

3.5 Στατιστικά Δεδομένα του Μεσογειακού Ινστιτούτου Μελετών Κοινωνικού Φύλου

Σύμφωνα με την έκθεση Χαρτογράφησης των Υπηρεσιών Στήριξης Θυμάτων Βίας στην Οικογένεια που πραγματοποιήθηκε από το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου το 2010 για την ποινική εξέλιξη των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας διαπιστώνουμε ότι, μεγάλο ποσοστό, 50%- 60% του συνόλου των περιστατικών που αναφέρθηκαν στην Αστυνομία, δεν διερευνήθηκαν ποινικά. Αντίστοιχα, από το ποσοστό 40%-45% των περιπτώσεων που κατατέθηκαν στο δικαστήριο στις μισές δεν ολοκληρώθηκε η ποινική διαδικασία.

Οι καταδικαστικές αποφάσεις σε σχέση με το συνολικό αριθμό των περιπτώσεων που εκδικάσθηκαν ανέρχονται μόλις στο 38% των δραστών της ενδοοικογενειακής βίας. Όσον αφορά τις ποινές, το 74% ήταν οικονομικού χαρακτήρα, το 21% στέρηση ελευθερίας και το 5% επιτήρηση. Το ποσοστό αθώωσης των κατηγορούμενων έφθασε στο 34%.

3.6 Συμπεράσματα επί των Στατιστικών Δεδομένων και Ερευνών

Ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση των στατιστικών δεδομένων διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχει ενιαίο σύστημα καταγραφής και ανάλυσης των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στην Κύπρο. Τα υπάρχοντα στοιχεία και η σύγκριση αποτελεσμάτων δεν μας επιτρέπουν να έχουμε μια σαφή απεικόνιση της έκτασης, της σοβαρότητας και των συνεπειών του φαινομένου στη χώρα. Ωστόσο, παρά τα λίγα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα για τη βία κατά των γυναικών, η σοβαρότητα και η έκταση του προβλήματος είναι πολύ μεγαλύτερες και οξύτερες από ό,τι δείχνουν τα όποια στοιχεία υπάρχουν, εφόσον είναι γνωστό ότι ένας μεγάλος αριθμός κακοποιημένων γυναικών δεν καταγγέλλουν την κακοποίηση τους.

Από την άλλη πλευρά, στην Κύπρο, η πλειονότητα των ερευνών που παρουσιάζονται αφορούν κυρίως προβολή ερευνητικών δεδομένων από άλλες χώρες σε αναδρομικές μελέτες είτε ομάδων πληθυσμού ή θυμάτων βίας. Αυτού του είδους η προβολή δημιουργεί δεοντολογικά ζητήματα λαμβάνοντας υπόψη ότι αφορούν κοινωνίες που διαφέρουν ουσιαδώς από πλευράς κοινωνικής οργάνωσης, παραδόσεων, πολιτισμικών χαρακτηριστικών, οικογενειακών ρόλων και δομής ως προς την Κυ-

πριακή, ή και γενικότερα τις κοινωνίες της Ν.Α. Ευρώπης και της Μεσογείου, παρόλο που σε γενικές γραμμές υφίσταται και στις χώρες αυτές το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών σε ανάλογο βαθμό. Μια ακόμη δυσκολία που προκύπτει αφορά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων λαμβάνοντας υπόψη ότι το δείγμα των ερευνών είναι πολύ μικρό και συγκεκριμένο, εφόσον δύσκολα θα μπορούσε να συμπεριληφθεί μεγαλύτερος αριθμός (Clancy et al., 2000).

Επιπροσθέτως, οι έρευνες αυτές, ενώ έχουν συμβάλει καθοριστικά στην αποσαφήνιση διαφόρων χαρακτηριστικών των συνθηκών ή των προσδιοριστών της εκδήλωσης βίαιης συμπεριφοράς, εντούτοις αδυνατούν ως ένα βαθμό να φωτίσουν τις συνθήκες εκδήλωσης στην ολότητά τους. Αυτό συμβαίνει διότι οι πληθυσμοί των θυμάτων που δηλώνονται ως τέτοιοι στις Υπηρεσίες διαφέρουν συχνά από το γενικό πληθυσμό των κακοποιημένων γυναικών που υφίστανται διάφορες μορφές βίας. Η διάσταση αυτή, η οποία αντιστοιχεί στην ανάλογη απόκλιση δήλης και πραγματικής συχνότητας κακοποίησης των γυναικών διακυμαίνεται ανάλογα με την ιδιαίτερη μορφή βίας που εξετάζεται. Η υπόθεση πως οι κακοποιημένες γυναίκες που αναφέρουν την κακοποίηση τους κατά κάποιον τρόπο διαφέρουν από τις κακοποιημένες γυναίκες στο σύνολο τους κατά μια σειρά παραγόντων, συχνά έχει οδηγήσει τη διεθνή επιστημονική κοινότητα σε ποικίλες αντιπαραθέσεις οι οποίες βασίζονται σε ιδεολογικές, ηθικές και επιστημολογικές παραδοχές (Dallam et al., 2001, Ondersma et al., 2001, Rind et al., 2001).

Μέσα λοιπόν από αυτές τις διαπιστώσεις, είναι σαφής η ανάγκη σε επίπεδο καταγραφής και διερεύνησης, για λήψη πρωτογενών στοιχείων από επιδημιολογικές, κοινωνικές έρευνες πεδίου μέσα από τα οποία θα αποτυπωθεί η έκταση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, η εκτίμηση των ειδικών χαρακτηριστικών των θυμάτων και των δραστών, ο σχεδιασμός των κατάλληλων υπηρεσιών, η λήψη σχετικών αποφάσεων και ο σχεδιασμός πολιτικών πρόληψης και αντιμετώπισης καθώς και η διενέργεια λειτουργικών παρεμβάσεων (Maynard & Chalmers, 1997, Drummond, 1994).

Παρ όλο που υπάρχουν εύλογοι προβληματισμοί στην πραγματοποίηση, ερμηνεία και αξιολόγηση των ερευνών, των στατιστικών στοιχείων και ευρύτερα των πολιτικών που εφαρμόζονται με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου, εντούτοις τα υπάρχοντα στοιχεία καταδεικνύουν ότι η βία κατά των γυναικών στα πλαίσια της οικογένειας από το σύντροφό τους λαμβάνει άκρως ανησυχητικές διαστάσεις απειλώντας όχι μόνο τις ίδιες τις γυναίκες και τους μάρτυρες βίας αλλά και την κοινωνία γενικότερα.

Καταδεικνύεται επομένως η ανάγκη για λήψη κατάλληλων και αποτελεσματικότερων μέτρων για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια μέσα από εθνικές πολιτικές και νομοθετικές ρυθμίσεις.

4. Ανάλυση Ερευνητικών Δεδομένων του Συνδέσμου για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια

Μόλις το 2010 έγινε λεπτομερής παρουσίαση και ανάλυση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας μέσα από την Ετήσια Έκθεση του Συνδέσμου για το 2010, η οποία παρουσιάζει τις αναφορές που καταγράφηκαν στη Γραμμή Βοήθειας 1440 καθώς και στοιχεία από το Χώρο Φιλοξενίας.

4.1 Κέντρο Άμεσης Βοήθειας

Το έτος 2010, η ετήσια έκθεση αναφέρει ότι, δέχθηκαν 1013 κλήσεις για βοήθεια από κακοποιημένες γυναίκες από τις οποίες το 92,5% ήταν επαναλαμβανόμενες κλήσεις, ενώ ένα ποσοστό 3,5% ανέφερε ότι καλούσε για πρώτη φορά. Στο μεγαλύτερο ποσοστό των καλούντων, 66,4%, το περιστατικό κατήγγειλε το ίδιο το θύμα, ενώ επίσης στο μεγαλύτερο ποσοστό των περιστατικών, 77,5%, το θύμα ήταν γυναίκα και ανήκε σε όλες τις ηλικιακές ομάδες των ενήλικων γυναικών από 18 ετών μέχρι και άνω των 70 ετών. Η κυριότερη μορφή βίας που καταγγέλθηκε ήταν η ψυχολογική βία με ποσοστό 96,1%, έπειτα η σωματική βία με ποσοστό 57,7% και η σεξουαλική βία με μικρό ποσοστό 2,19%.

Από τις 1013 κλήσεις, προκύπτει ότι, στο 78,7% του εν λόγω πληθυσμού το θύμα είχε ελληνοκυπριακή υπηκοότητα, ενώ οι αλλοδαπές αφορούσαν ποσοστό της τάξης του 19,8%. Οι αλλοδαπές γυναίκες που ανέφεραν την κακοποίησή τους προέρχονταν κυρίως από Ρουμανία, Ρωσία, Ουκρανία, Αγγλία, Νότια Αφρική, Μολδαβία, Φιλιππίνες. Σημειώνεται ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό δεν ανέφερε τη χώρα καταγωγής του.

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των θυμάτων, ποσοστό 54,3% ανέφερε ότι ήταν παντρεμένες, 11,9% σε διάσταση και 7,6% διαζευγμένες. Το μεγαλύτερο ποσοστό, 67,7%, των κακοποιημένων γυναικών είχε παιδιά. Η βία που δέχθηκαν οι γυναίκες που ανέφεραν την κακοποίησή τους προερχόταν κυρίως (ποσοστό 58,3%) από το σύζυγο τους, ενώ ανέφεραν επίσης ως δράστες πρώην συζύγους ή νυν συντρόφους σε ποσοστό 5,5% αντίστοιχα. Ως δράστες αναφέρθηκαν επίσης γονείς και παιδιά άρρενος φύλου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των καλούντων, 76,6%, δεν ανέφερε το μορφωτικό τους επίπεδο ενώ το αμέσως επόμενο ποσοστό, 9%, ανέφερε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα θύματα στο μεγαλύτερο ποσοστό (44,1%) που απάντησαν, ανέφεραν ότι δεν εργάζονται.

Από τα αποτελέσματα της έκθεσης προκύπτει ότι οι γυναίκες θύματα σε συντριπτικά υψηλό ποσοστό δεν ανέφεραν εμπλοκή τους με το αλκοόλ, με τις παράνομες ουσίες, με το τζόγο, σε εξωσυζυγικές σχέσεις, με αυτοκτονικές τάσεις, ψυχιατρικές παθήσεις και λήψη ψυχοφαρμάκων.

Όσον αφορά τη βοήθεια που αναζητήσαν τα θύματα, είναι αξιοσημείωτο ότι το μεγαλύτερο ποσοστό δεν αποτάθηκε για βοήθεια σε ιατρούς, νομικούς, ψυχιάτρους, ψυχολόγους – συμβούλους, σε εκκλησία ή κρατικό φορέα ή για οποιαδήποτε οικο-

νομική βοήθεια, ενώ παράλληλα οι μισές κακοποιημένες γυναίκες, 50,4%, δεν προέβησαν σε καταγγελία της κακοποίησής τους.

Από τα θύματα που αποτάθηκαν στη Γραμμή Άμεσης Βοήθειας, ποσοστό 60,6% αναζητούσε ψυχολογική στήριξη, 18,2% πληροφόρηση και μόλις το 13,5% προέβη σε καταγγελία της κακοποίησης.

Τα αναλυτικά στοιχεία της έκθεσης κάνουν επίσης εκτενή αναφορά και στους δράστες κακοποίησης, παρ' όλο που αυτά τα στοιχεία που καταγράφηκαν δόθηκαν από τα ίδια τα θύματα, και σε πολλές από τις ερωτήσεις το μεγαλύτερο ποσοστό δεν έδωσε στοιχεία. Εντούτοις, είναι σημαντικό να παρουσιάσουμε τα στοιχεία που έδωσαν τα θύματα για τους θύτες τους. Όπως διαπιστώνεται, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος, 80,3%, ανέφερε ότι οι δράστες είχαν Ελληνοκυπριακή εθνικότητα και 13% ανέφεραν ότι ήταν αλλοδαποί κυρίως από χώρες όπως η Συρία, η Ρουμανία και η Πολωνία. Όσον αφορά την ηλικία του δράστη φαίνεται από τις απαντήσεις που δόθηκαν να κυμαίνεται από 18 μέχρι και άνω των 70 ετών. Για το μορφωτικό επίπεδο των δραστών δεν δίνονται πληροφορίες από τα θύματά τους σε ποσοστό 91,7%. Το πολύ μικρό ποσοστό που απαντά αναφέρει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι δράστες μόνο σε ποσοστό 35,8% αναφέρθηκε ότι εργάζονται. Επομένως, η ανεργία αφορά σχεδόν τα 2/3 των δραστών.

Όσον αφορά την εμπλοκή των δραστών με θέματα αλκοόλ, παράνομων ουσιών, τζόγο, ψυχιατρική πάθηση και αυτοκτονικές τάσεις, το μεγαλύτερο ποσοστό των θυμάτων που απάντησαν ανέφεραν ότι οι δράστες δεν είχαν εμπλοκή, ενώ όσον αφορά τις εξωσυζυγικές σχέσεις αναφέρθηκε σε ποσοστό 13,6%, ότι οι δράστες είχαν εμπλοκή.

4.2 Στοιχεία του «Χώρου Φιλοξενίας»

Η Ετήσια Έκθεση του ΣΠΑΒΟ αναφέρει ότι, στο Χώρο Φιλοξενίας φιλοξενήθηκαν 21 γυναίκες και 21 παιδιά με μέσο όρο ηλικίας των κακοποιημένων γυναικών τα 30 έτη και κατώτερη ηλικία τα 21 έτη. Το 28,6% των κακοποιημένων γυναικών ήταν από την Βουλγαρία και το 19% από την Ουκρανία. Φιλοξενήθηκαν επίσης σε χαμηλότερα ποσοστά κακοποιημένες γυναίκες από τη Ρουμανία, τις Φιλιππίνες, το Μαρόκο και το Ιράκ. Τα πιο χαμηλά ποσοστά παρουσιάζουν γυναίκες από τη Ρωσία, την Τσεχία και Ελληνίδες του Πόντου. Από τις γυναίκες που φιλοξενήθηκαν, το μεγαλύτερο ποσοστό, 71,4%, ήταν παντρεμένες και το 33,3% ήταν τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε υψηλό ποσοστό, 76,2%, δεν εργάζονταν. Οι ίδιες ανέφεραν, σε ποσοστό 76,2%, ότι τα παιδιά τους ήταν μάρτυρες της βίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των κακοποιημένων γυναικών (95,2%) φιλοξενείτο στο καταφύγιο για πρώτη φορά ενώ στο σύνολο, 100%, των γυναικών η βία ήταν επαναλαμβανόμενη.

Οι κακοποιημένες γυναίκες που φιλοξενήθηκαν στο καταφύγιο ανέφεραν ότι ο θύτης σε ποσοστό 42,9% ήταν ηλικίας από 31- 40 ετών, Κύπριος σε ποσοστό 66,7%, και με προβλήματα αλκοολισμού 57,1%.

4.3 Συμπεράσματα επί των Δεδομένων της Ετήσιας Έκθεσης του ΣΠΑΒΟ για το 2010

Από τα πιο πάνω στοιχεία συμπεραίνουμε ότι, τα θύματα αναγνωρίζουν και αναφέρουν περισσότερο την ψυχολογική και τη σωματική βία. Η σεξουαλική βία στα πλαίσια της οικογένειας φαίνεται να αναγνωρίζεται και να αναφέρεται λιγότερο. Σε σχέση με τον αριθμό των αναφορών, τα θύματα που φιλοξενούνται στο καταφύγιο είναι σαφώς πολύ λιγότερα και αυτό μπορεί να αποδοθεί στην έλλειψη υποδομών αλλά και στις κοινωνικές προκαταλήψεις που βιώνουν τα θύματα. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ τα περισσότερα θύματα που αναφέρουν την κακοποίησή τους είναι Κύπριες, στο καταφύγιο φιλοξενούνται συνήθως αλλοδαπές που έχουν τελέσει γάμο με Κύπριους. Αυτό καταδεικνύει την έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος των αλλοδαπών γυναικών στην Κύπρο σε σχέση με τις Κύπριες, καθώς επίσης και τις προκαταλήψεις που βιώνουν οι Κύπριες σε σχέση με την κοινωνία και την κοινωνική τους εικόνα που τις αποτρέπει από το να ζητήσουν στέγη στο καταφύγιο.

Το γεγονός ότι οι τηλεφωνικές κλήσεις για αναφορά της κακοποίησης φαίνεται τις περισσότερες φορές να αφορούν επαναλαμβανόμενα περιστατικά βίας, καταδεικνύει τον κύκλο της κακοποίησης καθώς και το μεγάλο χρονικό διάστημα που οι γυναίκες βιώνουν τη βία από το σύζυγο/σύντροφο. Παράλληλα υποδεικνύει και την ανοχή των γυναικών στη βία, την ελπίδα ότι ο δράστης θα αλλάξει, αλλά συγχρόνως και την πιθανή αναποτελεσματικότητα των προσφερόμενων υποστηρικτικών υπηρεσιών.

Συμπληρωματικά, σε σχέση με τις αναφορές κακοποίησης, τα ποσοστά ποινικής καταγγελίας της βίας ή και βοήθειας από εμπλεκόμενες υπηρεσίες είναι πάρα πολύ μικρά, πιθανώς λόγω του φόβου των γυναικών για αύξηση της επικινδυνότητας της βίας από το σύντροφό τους σε περίπτωση καταγγελίας του περιστατικού αλλά και μη αναγνώρισης της κακοποίησής τους από τους αρμόδιους λειτουργούς.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται καταρρίπτουν επίσης σημαντικούς μύθους για τη βία κατά των γυναικών, εφόσον διαπιστώνεται ότι η βία ασκείται και συμβαίνει ανεξάρτητα από εθνικότητα, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο. Διαφαίνεται επίσης ότι, τόσο τα θύματα όσο και οι δράστες δεν έχουν εμπλοκή με το αλκοόλ, (προβλήματα αλκοολισμού των δραστών σε ποσοστό 57,1% αναφέρονται μόνον από τις κακοποιημένες γυναίκες που φιλοξενήθηκαν στο Χώρο Φιλοξενίας), παράνομες ουσίες εξάρτησης, ψυχοφάρμακα – ψυχιατρική νοσηλεία ή και τυχερά παιχνίδια, ενώ μικρό ποσοστό δραστών φαίνεται να έχουν εξωσυζυγικές σχέσεις.

Τα περισσότερα θύματα φαίνεται ότι δεν εργάζονται, στοιχείο που πιθανώς αναδεικνύει την οικονομική βία κατά των γυναικών μέσα από τον περιορισμό για εργασία και μέσα από την οικονομική εξάρτηση των θυμάτων από τους θύτες. Σημαντικό στοιχείο που απορρέει από τα στατιστικά στοιχεία αποτελεί και το γεγονός ότι, τα περισσότερα θύματα είναι παντρεμένες ή σε διάσταση ή χωρισμένες, όλες με παιδιά. Διαπιστώνεται επομένως ότι, ο δράστης έχει στενή σχέση με το θύμα εφόσον μπορεί να είναι νυν ή πρώην σύντροφος ή σύζυγος καθώς επίσης ότι, οι γυναίκες θύματα βίας συνεχίζουν

να δέχονται τη βία από το δράστη ακόμα και αν έχουν αποφασίσει να απομακρυνθούν από αυτόν. Επίσης, η βία που δέχονται οι γυναίκες από τους συντρόφους τους φαίνεται να επηρεάζει γενικότερα και την ευρύτερη οικογένεια μέσα από την παρακολούθηση ή και βίωση βίαιων συμπεριφορών, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι περισσότερες γυναίκες θύματα ανέφεραν ότι τα παιδιά τους ήταν μάρτυρες της κακοποίησής τους.

Ακολουθεί εκτενής αναφορά στο Νομικό πλαίσιο της Κύπρου για την ενδοοικογενειακή βία καθώς και κριτική διερεύνηση αυτού, σε σχέση με τις υποδείξεις αλλά και τα νομικά μέτρα που λαμβάνονται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ηνωμένων Εθνών.

5. Νομοθετικό Πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας

Η νομοθεσία αποτελεί το πλαίσιο για μια ολιστική και αποτελεσματική προσέγγιση και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών στα πλαίσια της οικογένειας, διότι προνοεί για τους απαραίτητους μηχανισμούς για απονομή δικαιοσύνης, υποστήριξη, προστασία και θεραπεία του κάθε εμπλεκόμενου.

Σε εθνικό επίπεδο, στην Κύπρο σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Άρθρο 7 : *«όλοι έχουν δικαίωμα στη ζωή και στη σωματική ακεραιότητα»*, Άρθρο 8 : *«κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία»* και Άρθρο 11: *«όλοι έχουν δικαίωμα ελευθερίας και προσωπικής ασφάλειας»*.

Παράλληλα η Κύπρος έχει νομοθετήσει με τον ειδικό Νόμο «Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία θυμάτων)», Νόμος του 2000 και 2004. Ο συγκεκριμένος νόμος αφορά τη βία που ασκείται στα πλαίσια της οικογένειας και στον εννοιολογικό ορισμό της βίας συμπεριλαμβάνονται όλες οι μορφές βίας (ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική) κατά των γυναικών, παιδιών και άλλων θυμάτων.

Όσον αφορά τις γυναίκες θύματα βίας, τα αδικήματα που αναφέρονται στο νόμο και που ποινικοποιούνται αφορούν άσεμνη επίθεση εναντίον γυναίκας με ποινή φυλάκισης 5 έτη, διαφθορά γυναίκας με μειωμένο νοητικό με ποινή φυλάκισης 10 έτη, συνουσία δια βίας με ισόβια φυλάκιση ή απόπειρα συνουσίας δια βίας με ποινή φυλάκισης 10 έτη, βαριά σωματική βλάβη με ποινή φυλάκισης 10 έτη ή επιβάλλεται προβλεπόμενη χρηματική ποινή ή και οι δυο ποινές, τραυματισμός και ανάλογες πράξεις με ποινή φυλάκισης 5 έτη, κοινή επίθεση με ποινή φυλάκισης 2 έτη ή επιβάλλεται προβλεπόμενη χρηματική ποινή ή και οι δυο ποινές.

Στο νόμο προβλέπονται οι αρμοδιότητες του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ο οποίος έχει την ευθύνη διορισμού ατόμων για την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου καθώς και τον καταρτισμό ειδικού καταλόγου με εξειδικευμένο προσωπικό για τη μεταχείριση προσώπων τα οποία είναι θύματα βίας.

Ο νόμος περιλαμβάνει ακόμη και τις ευθύνες του Διευθυντή των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για παροχή γραπτής έγκρισης στα αρμόδια διοριζόμενα άτομα με στόχο την έναρξη της ερευνητικής διαδικασίας μιας καταγγελλθείσας περίπτωσης κακοποίησης.

Τα αρμόδια άτομα που διορίζονται ονομάζονται Οικογενειακοί Σύμβουλοι και μέσα από τη νομοθεσία καθορίζονται οι αρμοδιότητές τους, οι οποίες περιλαμβάνουν τη λήψη καταγγελιών, την έρευνα της περίπτωσης, τη συμβουλευτική και καθοδήγηση της οικογένειας, τη διερεύνηση της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας, τη διευθέτηση ιατρικής εξέτασης του θύματος και τη συνοδεία αυτού, την ευθύνη για την καταγγελία του περιστατικού στην Αστυνομία, τη διευθέτηση διαμονής του θύματος και του θύτη καθώς και τη συνεργασία με εμπλεκόμενους φορείς και άλλους επαγγελματίες.

Ο νόμος περιλαμβάνει επίσης και την ευθύνη του Υπουργικού Συμβουλίου (Υπουργεία Υγείας, Δικαιοσύνης, Παιδείας, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Νομική Υπηρεσία και Αστυνομία) για διορισμό ειδικών με στόχο τη λειτουργία και στελέχωση της Συμβουλευτικής Επιτροπής που έχει ως σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια.

Η Επιτροπή είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση της βίας στην οικογένεια, για την ενημέρωση του κοινού και των επαγγελματιών μέσα από συνέδρια, προγράμματα και σεμινάρια, την προώθηση σχετικών επιστημονικών ερευνών και των υπηρεσιών, την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών, την τήρηση εφαρμογής της νομοθεσίας, την κατάρτιση προϋπολογισμού για το έργο της και την ετοιμασία ετήσιας έκθεσης δραστηριοτήτων.

Για την εκπλήρωση του έργου της Συμβουλευτικής Επιτροπής προνοείται η κρατική χρηματοδότηση μέσα από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Σύμφωνα με το νόμο, το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την ευθύνη σύστασης πολυθεματικής ομάδας με εξειδικευμένο προσωπικό για τη μεταχείριση προσώπων τα οποία είναι θύματα βίας καθώς και για γνωματεύσεις. Επίσης ευθύνη του είναι η έκδοση κανονισμών για καλύτερη εφαρμογή της νομοθεσίας.

Μια ίσως από τις σημαντικότερες πτυχές της νομοθεσίας αφορά τη λήψη κατάθεσης από τα θύματα από αστυνομικό του ίδιου φύλου ενώ, γίνονται επίσης δεκτές στο δικαστήριο οπτικογραφημένες καταθέσεις ως μαρτυρία με καθορισμένους κανόνες αναγνωρίζοντας τη βλάβη που μπορούν να υποστούν τα θύματα αν παρευρεθούν στο δικαστήριο ενώπιον του δράστη.

Άμεση καταγγελία του θύματος που γίνεται σε οποιοδήποτε εμπλεκόμενο κρατικό ή εθελοντικό φορέα που δραστηριοποιείται σε θέματα βίας στην οικογένεια ή ατόμου που εκπροσωπεί το θύμα, αποτελεί υποστηρικτική μαρτυρία στο δικαστήριο. Μόνο η κατάθεση του θύματος είναι δυνατό να κρίνει ένοχο το δράστη κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Για την προστασία των θυμάτων η νομοθεσία προνοεί την εκδίκαση της υπόθεσης κλεισμένων των θυρών, την κατάθεση θύματος ή μάρτυρα χωρίς την παρουσία του δράστη, την τοποθέτηση ειδικού διαχωριστικού, τη χρήση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης ή οποιουδήποτε άλλου μέσου με το δικαίωμα στο δράστη να παρακολουθεί ακουστικά.

Όσον αφορά τους δράστες, ο νόμος προνοεί για έκδοση διατάγματος σύλληψης

και προσαγωγή τους στο Δικαστήριο. Από τη σύλληψη, διάταγμα προσωποκράτησης εκδίδεται εντός 24 ωρών.

Ο νόμος ορίζει ότι υποθέσεις βίας θα πρέπει να τυγχάνουν ταχείας εκδίκασης, αλλά μέχρι την εκδίκαση, προνοείται διάταξη της κράτησης των δραστών από το δικαστήριο ή η απόλυσή τους υπό όρους, όπως να μην παρενοχλούν ή να μην επισκεφθούν με οποιοδήποτε τρόπο μέλος της οικογένειας για περίοδο μέχρι οκτώ ημερών και δυνατότητα παράτασης μέχρι και 24 ημέρες. Η παραβίαση αυτών των κανόνων αποτελεί ποινικό αδίκημα που προνοεί ποινή φυλάκισης μέχρι τρία έτη ή χρηματική ποινή ή και τις δυο ποινές.

Η διαμονή του δράστη, του θύματος και άλλων μελών της οικογένειας μέχρι την εκδίκαση της περίπτωσης καθορίζεται σύμφωνα με το ποσοστό ιδιοκτησίας του δράστη και του θύματος στην οικία καθώς και την οικονομική τους κατάσταση. Ο οικογενειακός σύμβουλος αναλαμβάνει τη διευθέτηση της διαμονής τόσο του δράστη όσο και του θύματος ανάλογα με την απόφαση του δικαστηρίου.

Στο νόμο περιλαμβάνεται μια καινοτόμα διάταξη που προνοεί την υποβολή των δραστών σε θεραπευτικό πρόγραμμα αυτοελέγχου, ή υπό κηδεμονία με ειδικό όρο συμμετοχής στο θεραπευτικό πρόγραμμα.

Μια σημαντική πρόνοια του νόμου αποτελεί και η ίδρυση Ταμείου θυμάτων βίας με κύριο σκοπό την υπεράσπιση αγωγών ή άλλων νομικών διαδικασιών ενίσχυσης των θυμάτων και αντιμετώπισης άμεσων αναγκών, το οποίο διαχειρίζεται η Συμβουλευτική Επιτροπή.

Η Κυπριακή νομοθεσία περιλαμβάνει ακόμη την ίδρυση και λειτουργία Καταφυγίων με στόχο την προστασία και ασφάλεια των θυμάτων, όπου σε περίπτωση ενόχλησης από το δράστη στο συγκεκριμένο χώρο προνοείται ποινή φυλάκισης μέχρι 5 χρόνια ή χρηματική ποινή ή και τα δύο. Ακολούθως απαγορεύεται η δημοσιοποίηση των προσωπικών στοιχείων των θυμάτων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθώς και η παράδοση, παραλαβή ή δημοσίευση αντιγράφων καταθέσεων.

Ολοκληρώνοντας τις πρόνοιες της νομοθεσίας, καθοριστικής σημασίας είναι οι αρμοδιότητες που ανατίθενται στο Ανώτατο Δικαστήριο για έκδοση διαδικαστικών κανονισμών για την καλύτερη εφαρμογή της νομοθεσίας.

Παράλληλα, με τον εν λόγω νόμο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 16/05/2002 το «Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια», το οποίο αφορά τη διαχείριση περιστατικών βίας στην οικογένεια και περιγράφει τις διαδικασίες και κατευθυντήριες γραμμές μέσα από τις οποίες όλες οι Υπηρεσίες και οι επαγγελματίες συναινούν στον τρόπο που θα εργάζονται μαζί. Το Εγχειρίδιο συντάχθηκε από τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας και εφαρμόζεται στη Νομική Υπηρεσία, στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, στην Αστυνομία, στις Υπηρεσίες Υγείας, στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και στις μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που λειτουργούν προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας.

6. Επίλογος

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι, ο υφιστάμενος Νόμος και το Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια είναι επαρκή σε πολλά σημεία που θέτουν οι οδηγίες του Ευρωπαϊκού και του Διεθνούς Νομικού Δικαίου. Παρ' όλα αυτά εντοπίζονται δυο βασικοί σκόπελοι: α) οι αδυναμίες στην πρακτική εφαρμογή της νομοθεσίας και β) οι ελλείψεις διατάξεις.

Από το Νόμο απουσιάζουν διατάξεις που αφορούν την υποχρεωτική εισαγωγή στο αναλυτικό πρόγραμμα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης μαθημάτων για την ισότητα των φύλων καθώς και η υποχρεωτική λειτουργία προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης ανάλογα με τις αρμοδιότητες του κάθε Υπουργείου όπως, η λειτουργία θεραπευτικών προγραμμάτων στήριξης και ενίσχυσης των θυμάτων βίας, η λειτουργία προληπτικών προγραμμάτων εκπαίδευσης για νέους γονείς, η λειτουργία προληπτικών προγραμμάτων για παιδιά με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων αντίστασης και την καλλιέργεια αλληλοσεβασμού μέσω της διαπαιδαγώγησης για την ισότητα των δύο φύλων.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί που διαχειρίζονται περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας είναι συγκεντρωμένοι σ' ένα Υπουργείο το οποίο καθορίζει την απόσπαση αυτών σε άλλα Υπουργεία σύμφωνα με τις ανάγκες. Θα πρέπει να διασφαλιστεί μέσα από τη νομοθεσία η δυνατότητα πρόσληψης κοινωνικών λειτουργών από το κάθε εμπλεκόμενο Υπουργείο και φορέα με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Από την άλλη, αυτή τη στιγμή υπάρχει μόνο ένας και μοναδικός χώρος φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών που λειτουργεί με έδρα τη Λευκωσία και ο οποίος δεν μπορεί να καλύψει όλες τις γεωγραφικές περιοχές και ανάγκες που προκύπτουν, ενώ οι ετήσιες κρατικές χορηγίες δεν είναι επαρκείς για τους σκοπούς για τους οποίους προορίζονται.

Παράλληλα, παρατηρείται αδυναμία στη λειτουργία προγραμμάτων θεραπείας και στήριξης των θυμάτων βίας, έλλειψη συντονισμού των αρμοδίων υπηρεσιών, μη συστηματική και εξειδικευμένη εκπαίδευση των επαγγελματιών για θέματα βίας, ανεπαρκής στελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών, έλλειψη αναγκαίου τεχνικού εξοπλισμού στην Αστυνομία και στα δικαστήρια για οπτικογραφημένη λήψη μαρτυρίας, αδυναμία εκδίκασης υποθέσεων βίας στην οικογένεια από εξειδικευμένο προσωπικό καθώς και υποστελέχωση του Τμήματος Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας από Οικογενειακούς Σύμβουλους.

Συμπερασματικά, παρ' όλο που το νομικό πλαίσιο έχει ενισχυθεί με στόχο την αποτροπή της βίας κατά των γυναικών ποινικοποιώντας όλο και περισσότερο τη βία στα πλαίσια της οικογένειας, εντούτοις οι ελλείψεις, το περιορισμένο πεδίο του νόμου και η μη αποτελεσματική επιβολή του, παραμένουν μια συνεχιζόμενη πρόκληση, δεδομένου ότι πολλοί δράστες παραμένουν ατιμώρητοι ενώ οι γυναίκες συνεχίζουν να γίνονται θύματα.

Βιβλιογραφία

- Barnett O. W., Miller-Perrin C. L., Perrin R. D. (1997). *Family Violence across the Lifespan: an Introduction*, Sage Publications, Thousand Oaks, London, New Delho.
- Βένς, Κ.Μ. (2007). Βία + Οικογένεια = Έγκλημα. Ποιοτική ανάλυση της βίας στην οικογένεια στην Κύπρο. *Επιθεώρηση Κυπριακού και Ευρωπαϊκού Δικαίου*, Τεύχος 3, σελ.437-467.
- Clancy, S.A., Schacter, D.L., McNally, R.J., Pitman, R.K. (2000). False recognition in women reporting recovered memories of sexual abuse. *Psychological Science*, Vol 11, pp. 26-32.
- Dallam, S. J., Gleaves, D. H., Cepeda-Benito, A., Silberg, J. L., Kraemer, H. C., Spiegel, D. (2001). The effects of child sexual abuse: Comment on Rind, Tromovitch, and Bauserman (1998). *Psychological Bulletin*, Vol 127, pp. 715-733.
- Drummond, M. (1994). Masculinity from a feminist perspective: or how feminism helped construct the new man. *Issues in Educational Research*, 4(2), pp. 95-102.
- Maynard A, Chalmers I, eds. (1997). *Non-random Reflections on Health Services Research*. London: BMJ Publishing Group, pp. 109-111.
- Ondersma, S. J., Chaffin, M., Berliner, L., Cordon, I., Goodman, G., Bamett, D. (2001). Sex with children is abuse: Comment on Rind, Tromovitch, and Bauserman (1998). *Psychological Bulletin*, Vol 127, pp. 707- 714.
- Rind, B., Bauserman, R., Tromovitch, P. (2001). Moralistic psychiatry, Procrustes' bed, and the science of child sexual abuse: A reply to Spiegel. *Sexuality & Culture*, 5(1), p.p 75-85.
- Steen, K. & Hunskaar, S. (2004). Gender and physical violence. *Social Science and Medicine*, 59, pp. 567– 571.

Ιστοσελίδες

- Αστυνομία Κύπρου - Γραφείο χειρισμού θεμάτων βίας στην οικογένεια και κακοποίησης ανηλίκων. Ιστότοπος : <http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/66640F6709501E27C22578A900272E57?OpenDocument>
- Λέστα, Σ. (2010). Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου Έρευνα : «Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός των γυναικών θυμάτων βίας στην οικογένεια». Πάρθηκε τον Δεκέμβριο 2010. Ιστότοπος:<http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Women-Violence-and-Social-Exclusion-Final.pdf>
- Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (2010). Έρευνα : «Χαρτογράφηση των Υπηρεσιών Στήριξης θυμάτων βίας στην οικογένεια». Πάρθηκε τον Νοέμβριο 2010. Ιστότοπος: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/REACT-research-results-PPT_FINAL_Christina-Kaili.ppt
- National Action Plans on Violence Against Women (2011). Πάρθηκε τον Ιανουάριο

2012. Ιστότοπος: <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook-for-nap-on-vaw.pdf>
- Ο Νόμος περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων). Νόμοι του 2000 και 2004. Πάρθηκε τον Μάρτιο 2005. Ιστότοπος: http://www.familyviolence.gov.cy/upload/legislation/law_1994_gr.pdf
- Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (2007). Έρευνα : «Αξιολόγηση των Υπηρεσιών Υγείας που παρέχονται σε θύματα βίας στην οικογένεια». Πάρθηκε τον Ιανουάριο 2008. Ιστότοπος: http://www.familyviolence.gov.cy/upload/research/erevna_2007_aksiologisi_uygeias.pdf
- Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (2004). «Έκθεση Αξιολόγησης της Εφαρμογής των Διατμηματικών Διαδικασιών για το χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια». Πάρθηκε τον Φεβρουάριο 2004. Ιστότοπος: http://www.familyviolence.gov.cy/upload/downloads/aksiologisi_diatmimatikon_diadikasion_200501.pdf
- Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (2002). Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια. Πάρθηκε τον Ιανουάριο 2003. Ιστότοπος: http://www.familyviolence.gov.cy/upload/downloads/egxeiridio_diatmimatikon_diadikasion_200206.pdf
- Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (2000). Έρευνα: «Βία στην Κυπριακή Οικογένεια». Πάρθηκε τον Νοέμβριο 2000. Ιστότοπος: http://www.familyviolence.gov.cy/upload/research/erevna_2000.pdf
- Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην οικογένεια. Ιστότοπος: <http://www.domviolence.org.cy>
- Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας: [http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/All/A04C6837DF68968CC22575CB0042E60C/\\$file/To%20Σύνταγμα%20της%20Κυπριακής%20Δημοκρατίας.pdf](http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/All/A04C6837DF68968CC22575CB0042E60C/$file/To%20Σύνταγμα%20της%20Κυπριακής%20Δημοκρατίας.pdf)
- Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Ιστότοπος: http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmlfamilies_gr/dmlfamilies_gr?OpenDocumet
- World Health Organization (2002). <http://www.emro.who.int/stb/media/pdf/dcdanualreport01.pdf>

Ολοκληρωμένη Προσέγγιση για τη Διερεύνηση, Διάγνωση και Διαχείριση Περιστατικών Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών

[Κωδικός MIS 372071]

Το πρόγραμμα με τίτλο “Ολοκληρωμένη Προσέγγιση για τη Διερεύνηση, Διάγνωση και Διαχείριση Περιστατικών Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών [Κωδικός MIS 372071]”, αποτελεί την πρώτη συστηματοποιημένη προσπάθεια για την αποδοχή, υιοθέτηση και εφαρμογή κοινής μεθοδολογίας και εργαλείων συνολικής διαχείρισης περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης ανηλίκων, καθώς και την τήρηση ενός Ενιαίου Αρχείου Αναφοράς από όλους τους δυνητικά εμπλεκόμενους επαγγελματίες, υπηρεσίες και οργανισμούς στις 13 περιφέρειες στη χώρα μας.

Στόχος του προγράμματος είναι η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών ψυχικής υγείας μέσω της ευρείας αποδοχής και καθιέρωσης του Πρωτοκόλλου Διερεύνησης, Διάγνωσης & Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών (ΚαΠα-Π) και του Εθνικού Συστήματος Αναφοράς (ΕΣΑ) ΚαΠα-Π. Η αναβάθμιση θα διευκολύνει τους επαγγελματίες, και κατά συνέπεια τον επωφελούμενο πληθυσμό, δηλαδή τα παιδιά και τις οικογένειές τους, εφόσον αναμένεται να επιφέρει τη συστηματική παρακολούθηση και καταγραφή των κρουσμάτων βίας κατά των ανηλίκων, καθώς επίσης και των επιδημιολογικών χαρακτηριστικών του φαινομένου της ΚαΠα-Π. Επιπλέον, η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών ψυχικής υγείας δύναται να οδηγήσει στην αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων δράσεων και πολιτικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ΚαΠα-Π.

Ταυτόχρονα, η δικτύωση 400 επαγγελματιών οι οποίοι διαχειρίζονται περιστατικά ΚαΠα-Π και απασχολούνται σε φορείς, υπηρεσίες και οργανισμούς στους τομείς της Πρόνοιας, της Υγείας, της Δικαιοσύνης, της Δημόσιας Τάξης και της Εκπαίδευσης, και η εκπαίδευσή τους στην εξάμνηνη πιλοτική εφαρμογή του Πρωτοκόλλου Διερεύνησης, Διάγνωσης & Διαχείρισης ΚαΠα-Π καθώς και του Εθνικού Συστήματος Αναφοράς ΚαΠα-Π, συνιστά την καινοτομία του προγράμματος.

Το έργο υλοποιείται και συντονίζεται από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, τη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας, το Κέντρο για τη Μελέτη και την Πρόληψη της Κακοποίησης-Παραμέλησης των Παιδιών, με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ειδική Υπηρεσία Τομέα Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Μονάδα Α2-Συντονισμού Εφαρμογής & Υποστήριξης της Υλοποίησης), στο πλαίσιο του Ε.Π. “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013”.

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα παρέχονται στην ιστοσελίδα του προγράμματος στο <http://www.esa-kapa-p.gr/>

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Environment, Ecology and Social Work: in search of a connection

By: Rita Kalodemou-Ioannidi

This article is re-published from the social work journal “Eklogi” (1993, issue 97, pp. 89-109), to honour the memory of the author who passed away last January.

Rita Kalodemou-Ioannidi was a distinguished social work professor and a pioneer in activities concerning the protection of the environment. In her article, she supports her views about the ways Ecology and Social Work are connected by sharing common values, knowledge and action, and suggests that social workers should promote and practice a stronger interest in the protection of the environment.

Intertemporal Research of the Use of Evaluation at the Social Welfare Sector/ Services/Programmes in Cyprus

By: Stefanos Koffas

Evaluation is used in almost every activity and particularly in processes where the assessment of reliability and effectiveness is purposefully incorporated in the implementation of the process, as well as in the final outcome. The way in which the evaluation is implemented and the extent to which the outcome of the provided service is assessed constitute the subject matter of this research in regard to welfare services and programmes provided in the Republic of Cyprus. Specific research hypotheses/questions were examined by the method of qualitative data analysis, while data were collected during structured interviews, as well as from archival material and service/administration documents of the agencies. The investigation results point to either lack of evaluation policies or poor evaluation methods in most of the 81 social services/programs studied.

Domestic Violence Against Women: Statistical Data and Legislation in Cyprus

By: Antri Andronikou & Sevasti Chatzifotiou

This article presents and analyzes the extent of domestic violence against women in Cyprus, the demographic and social data of victims and perpetrators and the provisions of the Domestic Violence Laws of 2000 and 2004. Data were collected from the Cyprus Police, the Social Welfare Services, the Association for the Prevention and Handling of Violence in the Family and from the studies by the Advisory Committee for the Prevention and Combating of Domestic Violence and by the Mediterranean Institute of Gender Studies. The authors conclude with proposals for prevention and supportive services and the short-comings of the relevant legislation.

Οδηγίες για τους συγγραφείς

ηΤο περιοδικό «Κοινωνική Εργασία» είναι επιστημονική έκδοση με σκοπό τη διεύρυνση των γνώσεων, την ανάδειξη και την κριτική ανάλυση σύγχρονων τάσεων και θεμάτων στο χώρο της κοινωνικής εργασίας, της κοινωνικής πρόνοιας, των κοινωνικών υπηρεσιών και της κοινωνικής έρευνας καθώς και τη σύνδεσή τους με θέματα κοινωνικής πολιτικής. Ενθαρρύνεται η διεπιστημονικότητα στο χώρο των κοινωνικών επιστημών γενικότερα.

Η Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού δέχεται για υποβολή:

- Κύρια άρθρα των οποίων η έκταση δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 25 δακτυλογραφημένες σελίδες, συμπεριλαμβανομένων της βιβλιογραφίας, πινάκων, γραφικών παραστάσεων και περιλήψεων.
- Επιστημονικές ανακοινώσεις όπως αποτελέσματα ερευνητικών εργασιών, καινοτόμα προγράμματα κοινωνικής εργασίας, έκτασης έως 15 δακτυλογραφημένων σελίδων.
- Σχόλια όπως τοποθετήσεις σε δημοσιευμένα άρθρα οι οποίες ενθαρρύνουν την κριτική ανάλυση και την ανταλλαγή απόψεων έκτασης έως 2 δακτυλογραφημένων σελίδων.
- Ανασκοπήσεις-παρουσιάσεις βιβλίων και άλλων σημαντικών αναφορών ή υλικού το οποίο έχει ήδη δημοσιευτεί έκτασης έως 2 δακτυλογραφημένων σελίδων.
- Παρουσιάσεις επιστημονικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, όπως εφαρμοσμένα προγράμματα, συνέδρια, ημερίδες, συμπόσια, κ.ά. έκτασης έως 2 δακτυλογραφημένων σελίδων.

Η Συντακτική Επιτροπή θέτει ανωνύμως τα άρθρα προς κρίση σε μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής και σε ειδικούς επιστημονικούς συνεργάτες. Η τελική απόφαση της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού για τη δημοσίευση, βελτίωση, επανυποβολή ή απόρριψη των άρθρων στηρίζεται στις παρατηρήσεις των κριτών.

Τα κριτήρια αξιολόγησης των άρθρων είναι:

- Η συνάφειά τους με την κοινωνική εργασία και τις κοινωνικές επιστήμες γενικότερα
- Ο σαφής σκοπός του άρθρου και η επίτευξη των στόχων
- Η άρτια δόμηση και γραφή
- Η χρήση σχετικής και σύγχρονης βιβλιογραφίας
- Στην περίπτωση ερευνητικής εργασίας, η σωστή μεθοδολογία και στατιστική ανάλυση, ενώ τα συμπεράσματα της αποτίμησης θα πρέπει να αναφέρονται με σαφήνεια και να συσχετίζονται με το αντικείμενο του υπό εξέταση θέματος.
- Η σωστή απεικόνιση των βιβλιογραφικών αναφορών, υποσημειώσεων, πινάκων, γραφημάτων, κ.ά.

Τήρηση των όρων υποβολής

Η γλώσσα υποβολής των άρθρων και των κειμένων είναι η ελληνική. Δεκτή είναι και η υποβολή κειμένων στην αγγλική γλώσσα ή μεταφράσεων στην ελληνική ξενόγλωσσων άρθρων που διακρίνονται για την πρωτοτυπία τους.

Τα κείμενα υποβάλλονται δακτυλογραφημένα με γραμματοσειρά Times New Roman 12, 1 ½ διάστημα. Τα άρθρα πρέπει να συνοδεύονται από τον τίτλο του άρθρου, το όνομα του συγγραφέα ή συγγραφέων, από περίληψη έως 100 λέξεων και λέξεις κλειδιά, στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα. Σε χωριστή σελίδα πρέπει να δίνονται τα ονόματα των συγγραφέων, η επαγγελματική τους ιδιότητα καθώς και στοιχεία επικοινωνίας (διεύθυνση, τηλέφωνο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο). Οι βιβλιογραφικές παραπομπές αναφέρονται μέσα στο κείμενο (σύστημα Harvard). *Περισσότερες σχετικές πληροφορίες και παραδείγματα μπορείτε να αναζητήσετε στον ιστότοπο του ΣΚΛΕ www.skle.gr.*

- **Η υποβολή των κειμένων γίνεται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση skle.socialwork@gmail.com.**
- Η υποβολή του άρθρου προϋποθέτει ότι είναι πρωτότυπο και δεν έχει υποβληθεί αλλού για δημοσίευση.
- Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του περιοδικού δεν απηχούν απαραίτητα τις θέσεις του ΣΚΛΕ και της Συντακτικής Επιτροπής.
- Οι συγγραφείς έχουν το δικαίωμα της αναδημοσίευσης του άρθρου τους χωρίς έγκριση της Συντακτικής Επιτροπής υπό τον όρο ότι θα αναφερθεί το παρόν περιοδικό ως πρωτότυπη πηγή της δημοσίευσης.